

udviklet fra
P. W. Stybe.

P. W. STYBE:

BREVSAMLINGSSTEDERNES
UDVIKLING,
FRA DERES OPRETTELSE I 1852
TIL UDGANGEN AF 1910.

Under 24. Oktober 1848 indsendte daværende adjungeret, senere virkelig Postmester i Haderslev, *Nissen*, der allerede et Par Aar tidligere med Generalpostdirektionens Billigelse havde indrettet Brevsamlingssteder og Landpostbude i Haderslev Amt, til Postbestyrelsen et detailleret, af hans personlige Erfaring fremgaaet „Forslag sigtende til at gjøre Postvæsenet tilgængeligt for Landdistricterne“, hvilket Forslag omfattede baade Brevsamlingssteder og Landpostbude.

Postbestyrelsen tilstillede derefter under 18. November 1848 Amterne Forslaget til Betænkning. Betænkningerne, der ledsagedes af Erklæringer fra Sogneforstanderskaberne (der svarede til de nuværende Sogneraad), gik saa godt som alle ud paa at tilraade Oprettelsen af Brevsamlingssteder; derimod var der en meget ringe Stemning for en Landpostbudindretning. Man henstillede derfor at indskrænke sig til den Del af Planen, som omfattede Brevsamlingsstederne, og da de fornødne Pengemidler var blevet bevilgede, skred man straks til dens Iværksættelse.

Oprettelsen af de nye Posthuse blev paabegyndt paa Fyen og overdraget Postinspektør *Zahrman*, der dengang var Postinspektør for hele Kongeriget og for Slesvig, og han oprettede de første*) i Marts 1852. Sagen gik dog snart ud af hans Hænder, thi allerede under 9. Marts 1852 blev han fritaget for Oprettelsen, som derefter overdroges til daværende Postkontrolør og Bestyrer af Toldbodpostekspeditionen i København, senere Overpostmester i København, *H. G. Petersen* og Postmester i Hobro, *Wiborg*, og ved Cirkulære af 27. Juli 1852 kunde Generalpostdirektøren, samtidig med at give Regler for Ekspeditionen af Brevsamlings-

*) I Brobyværk, Gels Kro, Gribsvad, Indsbo, Langeskov, Kværndrup, Ringe, Svindinge og Vissenbjerg fra 1. April 1852.

forsendelserne, meddele Navnene paa 82 i Kongeriget oprettede Brevsamlingssteder.

Forsøget paa at føre Postvæsenet ud i Landdistrikterne var for saa vidt strandet, som det ene Led i den Kæde, der efter Nissens Plan skulde slutte Forbindelsen mellem Postforsendelsernes Afsender og Modtager, var fjernet. Man kunde være tilbøjelig til at beklage, at Datidens Landbefolkning modsatte sig en Reform, som Postbestyrelsen tilbød at sætte i Værk, netop for at lette den Adgangen til Benyttelse af Postvæsenet, fordi den derved kan synes at have været Aarsagen til, at Landdistrikternes virksomme Postbetjening blev udskudt til et forholdsvis fjernt Tidspunkt, og man kunde undres over et Sneversyn, der ikke straks begreb Udstrækningen af det Gode, som en regelmæssig og direkte Aflevering af Postsager nødvendigvis skulde synes at være.

Til ingen af Delene er der vistnok Grund. Det er i alt Fald til at antage, at der ved den Nissen'ske Plan, om den var blevet ført ud i Livet, kunde have dannet sig en Praksis for Landpostbesørgelsen med Ekstrabetaling for Ombæringen som Forudsætning, idet der til Nissens Forslag var knyttet en Betaling af 2 Skilling i Bærepenge for hvert besørget Brev, og dette Vilkaar kunde det maaske senere have voldt Vanskeligheder at komme bort fra. Men hertil kommer ogsaa, at en Landpostbesørgelse, om den skulde række over større Dele af Landet, vilde være blevet særdeles kostbar, fordi Bærepengene, med det ubetydelige Brevantal, der var at fordele, ikke vilde have været i Stand til at dække Omkostningerne ved fastlønnede Bude, og den hele Reform derfor sandsynligvis kun vilde være kommet til Udførelse overfor de tættere bebyggede Landsbyer i Nærheden af København og de større Provinsbyer, men slet ikke være kommet Landet i sin Helhed til Nytte.

Dette har dog næppe foresvævet Datiden, men dens Modstand forklares ogsaa tilstrækkeligt ved Hensynet til de Bærepenge, hvormed man vilde belaste dens Brevskrivning, og som maatte synes den urimeligt store i Forhold til den ringe Fordel, det Nye medførte, og snarere end at forekaste Datiden et ufatteligt Sneversyn, maa man erkende, at Nissen bedømte Forholdene i Kongeriget forkert, naar han mente at kunne overføre sine Erfaringer fra Hertugdømmerne, hvor Forholdene i mange Henseender var anderledes og Brevskrivningen bl. a. langt almindeligere, og hvor der i mange Aar havde været benyttet — ganske vist private — Landposter, paa dette.

Statistisk Tabelværk for 1852 giver i sin Bearbejdelse af det ved Folketællingen i 1850 indvundne Materiale et tydeligt Billede af den snevert begrænsede Interessesfære, i hvilken Landbefolkningen her i Landet bevægede sig, og som nødvendigvis maatte afsætte sine Virkninger, naar Talen var om Postvæsenets Medvirken til Udveksling af gensidige Meddelelser mellem Beboerne.

Tabelværket siger nemlig:

„Om der end finder en ikke ubetydelig Vandring Sted i Befolkningen indenfor Kongerigets Grænser, saa gaar denne Vandring sikkert ikke langt fra sine Udgangspunkter. Hvad Landets Befolkning angaar, da fjerner den overvejende Del af Vandringerne i samme sig sikkert ikke mere end nogle faa Mil fra sit Udgangspunkt.

Procent Udregningen viser, at skont en stor Del af Befolkningen er født udenfor Sognet eller Købstaden, hvor de opholder sig, saa er kun meget faa født udenfor Provinsen, hvor de opholder sig. Af Landdistrikternes Befolkning er de 97,01 pCt. født i den Provins, hvor de opholder sig, og kun 1,77 pCt. udenfor Provinsen. Af de 95,84 pCt. af Købstædernes Befolkning, som er født i Kongeriget, er derimod kun de 87 pCt. fødte i selve den Provins, i hvilken de opholder sig, og 8,84 pCt. udenfor denne, og det ses heraf, at Købstadbefolkningens Vandringer har en noget længere Udstrækning end Landbefolkningens.“

Landbefolkningen forblev altsaa som Regel paa det Sted, hvor den var født, bosatte sig i hvert Fald ikke længere derfra end nogle faa Mil, og flyttede saa godt som aldrig udenfor den Landsdel, hvori dens Udgangspunkt laa; det bliver da lettere forståeligt, ogsaa om man ser bort fra, at Skrivefærdigheden var mangelfuld, at der ingen Brug var for et gennemført Landpostvæsen, som man tilmed skulde ekstrabetale for at benytte. Slægt og Venner havde man enten om sig i samme By, hvor man selv boede, eller saa nær, at alle Meddelelser og Anliggender kunde afgøres mundtlig, og herudover strakte Interessen sig i Almindelighed ikke længere end til den nærmeste Købstad, hvor Købmanden boede, til hvem man solgte sine Produkter, og som forsynede Landbefolkningen med alt, hvad den maatte have Brug for. Som Regel havde Landsbyernes Befolkning selv etableret en fast Budforbindelse med Købstaden, der samtidig med at besørge alle Slags Kommissioner tillige forhørte paa Posthuset om henliggende Post, og den dobbelte Fordel ved en saadan Forbin-

delse kunde ikke opvejes ved et Landpostbud, hvem det ganske naturligt maatte være forment at besørge private Ærinder. Karakteristisk for Landboernes Vedhængen ved denne tilvante Form for Berøring med Omverdenen er det, at Postbestyrelsen endnu saa sent som i 1875—76 i sin „Oversigt“ kan anføre, at der endnu staar tilbage at optage i Landpostnettet foruden nogle fjerntliggende Øer ogsaa saadanne Steder, hvis Befolkning ikke hidtil havde ønsket at erholde Posten tilbragt ved offentlige Landpostbude.

Omfanget af et Lands Postforsendelser saa vel som Stigningen heri beror bl. a. paa en Vekselvirkning mellem Befolkningen og Postvæsenet. En livlig Brevskrivning fremtvinger forbedrede Postforbindelser, ligesom en hurtigere, hyppigere og lettere Postforbindelse skaber Trangen til Brevskrivning. Som foran forsøgt vist, var det første Vilkaar ikke til Stede hos Landbefolkningen, men Postvæsenet paa sin Side bidrog ikkeheller i nogen videre Grad til at fremkalde den manglende Trang. Skønt Landbefolkningen i Antal var Bybefolkningen langt overlegen, nemlig — efter Folketællingen i 1850 — 1,117,182 mod 160,870 i samtlige Købstæder og 129,695 i København, var alle Postforbindelser ude i Landsdelene dog kun rettede mod Provinsbyerne, og her stoppede de op, og selve disse Forbindelser var langsomme, og udenfor Hovedruterne, og desto mere jo fjernere Byerne laa fra København, kun faa, lige ned til 1 Gang ugentlig eller endnu sjeldnere, og alle Bestræbelser for at forbedre Postgangen havde ogsaa kun Byerne som Maal. At det maatte være saaledes er naturligt, saa længe Hest og Vogn var Postvæsenets væsentligste Befordringsmiddel, og Forholdene undergik heller ikke nogen Forandring, forinden Jernbanen efterhaanden afløste Befordringen af Posten ad Landevejen.

Forinden havde dog Postbestyrelsen havt sin Opmærksomhed henvendt paa en Forbedring af Landdistrikternes Postbesørgelse gennem Oprettelsen af Brevsamlingssteder, saaledes som nævnt i Begyndelsen af denne Artikkel; under hvilke Former det blev sat i Værk og i en Del Aar virkede, og med hvilket Resultat skal nu forsøges vist ud fra de sparsomme Efterretninger, der er til Raadighed.

Brevsamlingssteder oprettedes med fornødent Hensyn til Amternes Indstilling paa Steder, som efter Konferencé med vedkommende Kontorer og anstillede Lokalundersøgelser dertil skønnedes hensigtsmæssige. Til Brevsamlere maatte kun antages

Folk, der var bekendte og redelige Mænd og i saa Henseende nød Omegnens Beboeres Tillid. Der oprettedes Kontrakt med dem, som fra deres Side kun med $\frac{1}{4}$ Aars Varsel kunde opsiges, hvorimod Generalpostdirektoratet forbeholdt sig Ret til at hæve Forholdet naarsomhelst. „Brevsamleren er opmærksom og tjenstvillig mod Publikum, meddeler det, saavidt muligt, enhver fornøden Oplysning om Posternes Benyttelse, bidrager ved en omhyggelig Udførelse af sine Tjenesteplichter til Postvæsenets Fremme, modarbejder i sin Kreds al Uorden og alt Utilbørligt, navnlig af dem, der henhøre under Postvæsenet, og indberetter ethvert af Saadanne eller Andre begaaet Indgreb i Postvæsenets Interesser til Postkontoret til videre Foranstaltning, eller, naar dertil maatte være nogen Anledning, til andre Foresatte“. „Naar Brevsamlerne med Postillonerne udenfor Posten modtager lokale Aviser til Fordeling, saa begaar han Contravention (d. e. Lovovertrædelse) og kommer tillige i et Forhold, der er i Strid med hans Stilling som Brevsamler“. „Bortkommer eller forsinkes noget Brev eller nogen Pakkepostsag, drages Brevsamleren til Ansvar og paalægges Mulk eller Irettesættelse og Erstatning“. „Brevsamleren er ansvarlig for de ham leverede Breve, Penge- og Pakkeforsendelser. De skulle opbevares paa et sikkert Sted og maa ikke ligge til Efter-syn for Uvedkommende“. — Brevsamleren var underlagt et bestemt Kontor, som førte Tilsyn med Kontraktens Overholdelse og indberettede væsentlige Overtrædelser af samme til Generalpostdirektoren, og som skulde underrette ham om de i Taksterne, Rutens Postgang m. v. indtraadte Forandringer og meddele ham fornøden Vejledning og Oplysning, men begik han Ekspeditionsfejl i sit Forhold til andre Postkontorer, med hvilke han stod i Forbindelse, skulde disse direkte underrette ham derom, ligesom ethvert saadant Postkontor var berettiget til at meddele ham, med Hensyn til de af ham begaaede Fejl fornøden Oplysning, uden først at korrespondere med det Kontor, Brevsamlingsstedet var underlagt.

Af Rekvisiter modtog Brevsamleren:

en Brevkasse til Anbringelse udenpaa Huset,

en Skaalvægt med et Sæt Lodder dansk Handelsvægt fra et halvt Kvintin til et Pund, og

en Vejlængdetabel,

og for disse Rekvisitter, saa vel som for Behandlingen af de ham til Afbenyttelse leverede Tasker var han det foresatte Kontor ansvarlig.

Paa Brevsamlingssteder kunde Ind- og Udlevering ske fra 7 Morgen til 8 Aften; $\frac{1}{2}$ Time for Postens forventede Ankomst sluttedes Indleveringen til denne, og samtidig tomtes den ved Brevsamlingsstedet anbragte Postkasse.

For at faa Folk til at paatage sig det med Brevsamlerforretningerne forbundne Arbejde, for hvilket der „selvfølgelig“ ikke kunde gives nogen rundelig Godtgørelse, maatte man gøre det saa simpelt som muligt, og desuden paabød Hensynet til, at der ikke kunde forlanges Kaution af Brevsamlerne, at indskrænke Værdiforsendelserne til mindre Beløb. Det blev derfor bestemt, at Brevsamlerne paa Postvæsenets Ansvar kun skulde modtage til Befordring:

- a) løse Breve til Indlandet,
- b) Pengebreve indtil 50 Rdlr. i Sedler og 25 Rdlr. i Mont,
- c) Pakker indtil 1 Pund,

hvad enten disse Sager ønskedes afsendte frigjorte eller i Porto; endvidre

- d) Breve til Udlandet og
- e) Pakker over 1 Pund, naar de afsendtes ufrankerede, de sidste dog kun, for saa vidt Posten til og fra Brevsamlingsstedet befordredes med Vogn.

Derimod skulde alle Breve og Aviser samt alle Penge- og Pakkepostforsendelser til en Værdi af 50 Rdlr. til Brevsamlingsstedets Postdistrikt af det vedkommende Postkontor tilsendes Brevsamleren til Udlevering, med mindre Modtagerne forlangte det anderledes.

Forsendelser af større Vægt eller bestemte til Udlandet maatte kun modtages ufrankerede, med mindre Brevsamleren indestod for Betalingen, Pakker over 1 Pund endda kun, for saa vidt Rummet i Vognen tillod det. Større Pengesummer end 50 Rdlr. i Sedler og 25 Rdlr. i Solv maatte Brevsamleren ikke modtage, med mindre det udtrykkelig var tilladt eller Vedkommende skriftlig begærede dem afsendte gennem Brevsamlingsstedet. Brevsamleren skulde paa Forlangende give Kvittering for rekommanderede Breve, Penge- og Pakkeforsendelser, og han var berettiget til mod Gebyr at afljælpe Mangler ved Kuvertering, Adressering og Mærkning, hvis han kunde udføre saadant. Han skulde sørge for altid at være forsynet med et tilstrækkeligt Antal Frimærker til Udsalg og kunde paa det Postkontor, han var underlagt, faa saadanne paa Kredit indtil et Beløb, der ikke oversteg den ham kvartalsvis tilkommende Lønning. Han skulde modtage Bestilling

paa Aviser, rekvirere dem paa nærmeste Postkontor og udlevere dem til Abonnenterne, og tillige skulde han indskrive Rejsende til Befordring med Posten til de Postkontorer, hvormed han førte Kontrabog, og til de paa Vejen dertil liggende Brevsamlingssteder, for saa vidt der var ledig Plads paa Vognen.

Brevsamlingsstederne vekslede alene Post med det eller de Postkontorer, hvormed de var sat i Forbindelse og stod derfor ikke i direkte Forbindelse med hinanden, selv om de laa paa samme Rute, men kun gennem de Postkontorer, med hvilke de havde Forbindelse; dog blev der i 1860 truffet Foranstaltning til, at der mellem 3 ved en Postrute beliggende Brevsamlingssteder kunde blive direkte udvekslet Breve, for saa vidt de var forsynede med Frimærker, ligesom der fra Regelen fandt Afvigelse Sted for Brevsamlingssteder, beliggende ved en Jernbane, idet saadanne direkte udvekslede Brevpostsager, saavel til andre Brevsamlingssteder og Stationer langs Banen som til Stationerne udenfor Banen, med det ad Banen farende Postekspeditionsbureau.

De paa Brevsamlingsstederne indleverede Forsendelser taksredes efter Lov af 11. Marts 1851, hvilken Lov med forskellige Ændringer af 26. September 1865 og 20. November 1868 vedblev at være gældende, indtil den i 1871 afløstes af en ny Postlov. For at give en Ide om det Besvær, Portoberegningen medførte, og fordi Forelsen af Kontrabogen ellers ikke vil være forstaaelig, skal her meddeles nogle Antydninger af Indholdet af denne indviklede Lov.

Portoen for løse Breve var 6 Skilling pr. Enkeltbrev (1 Lod eller derunder) med mindre de ved Indleveringen var forsynede med Frimærke til Beløb 4 Sk., mellem 1—2 Lod dobbelt Brevporto eller 2 Frimærker, mellem 2—3 Lod 3dobbel Brevporto eller 3 Frimærker og saa fremdeles pr. Lod indtil 32 Lod. For anbefalede Breve betaltes foruden Portoen for løse Breve 8 Sk. i Anbefalingsgebyr, og dette Gebyr maatte betales kontant og kunde ikke afgøres med Frimærker. Pakker indtil 32 Lods Vægt kunde forsendes med Brevposten mod Betaling som for Breve,

Med Pakkeposten betaltes en Porto, der blev sammensat af en Grundtakst af 6 Sk., en Porto for Vægten (eller Afstanden) og en Porto for den angivne Værdi. Vægttariffen var for Pakker indtil 1 Pund for alle Afstande indtil 16 Mil 2 Sk., for alle Afstande over 16 Mil 6 Sk.; for Vægt over 1 Pund betaltes mindst den anførte Porto for 1 Pund, men iøvrigt indtil 4 Mil $1\frac{1}{2}$ Sk.

pr. Pund og derefter $\frac{1}{2}$ Sk. mere pr. Pund og pr. 4 Mil. Værditariffen var indtil 5 Rdlr. 4 Sk. og derefter stigende efter en bestemt Skala, og denne Værdiporto beregnedes som for en Værdi af 1 Rdlr. pr. Pund, selv om ingen Værdi var angivet. For Dokumenter og Obligationer paa Navn betaltes een Takst og for Forsendelse af Bankosedler eller andre paa Ihændehaveren lydende Værdisager en anden Takst.

Pakkepostsager, som takseredes i Forhold til Brevportoen, kunde frigøres med Frimærker.

For Forsendelser over 1 Pund fra og til Brevsamlingsstederne skulde der beregnes en Tillægsporto af $\frac{1}{2}$ Sk. pr. Pund for Befordringen mellem Postkontoret og Brevsamlingsstedet.

For løse Breve var der altsaa tre Maader at udrede Portoen paa: ved Frimærker, ved kontant Betaling ved Afsendelsen, og ved Betaling af Adressaten, naar Brevet afgik ufrankeret. I de tvende sidste Tilfælde forhøjedes Betalingen med 50 pCt. Hvorfor denne Forhøjelse blev lagt paa Breve, hvis Frigørelse med Frimærker rimeligvis kun undlodes, naar Afsenderen ikke var i Besiddelse af saadanne, kan kun forklares som et Middel til at fremtvinge Brugen af Frimærker. For Bybefolkningen betød Bestemmelsen ikke noget, da Posthuset, hvor Frimærker kunde købes, ikke laa langt borte, men paa Landbefolkningen virkede den i mange Tilfælde som en ren Brevskat, og vel mest paa Egne, hvortil Posten bragtes ved Landpostbude. Frimærkerne skulde nemlig paaklæbes Forsendelserne førend Indleveringen, og det var enhver Postembedsmand og Betjent, altsaa ogsaa Brevsamlere og Landpostbude, strengt forbudt selv at paahefte nogen til ham afgiven Forsendelse manglende Frimærker, hvorimod „Generaldirektoren forventer, at Postcontoirerne vil vise Kjøberen af Frimærker den størst mulige Inødekommen ved Salget og i Henseende til Oplysning om Brugen af Frimærker“.

Af andre Underligheder ved Postloven af 1851 skal anføres, at Breve, som var paategnede „frit“, „betalt“ eller „franko“, ikke kunde frigøres ved Frimærker.

At Loven maatte give Anledning til en Del Portoaufregning mellem Postkontoret og Brevsamlingsstedet følger af sig selv, og deraf atter, at Forelsen af Kontrabrogen blev ret vidtloftig.

Brevsamlerne skulde indføre Brevene paa følgende Maade:

„a) Først indskrives *Distriktsbreve*, og af disse først det Antal, der er forsynet med Postfrimærker, og Antallet af de paaheftede Frimærker; derpaa Antallet af de betalte Breve, for

hvilke Francoen føres ud i Rubriken; og endelig Antallet af de ubetalte Breve.

- b) Dernæst indføres de *videregaaende* Breve. Disses Antal anføres samlet, og kun den derfor oppebaarne Franco føres ud i Rubriken under Eet.
- c) *De frankerede Breve*, for hvilke Francoen senere, efter Postcontoirets Taxering, skal opkræves, anføres derpaa særskilt, hvert for sig.
- d) Penge- og Pakkeforsendelser indføres, efterhaanden som de indleveres, hver for sig med Anførelse af Afsenderens og Modtagerens Navn, Bestemmelsessted, Mærke og Værdi.

Naar et *Adressebrev* medfølger, betegnes dette i Contrabogen med „m. Ad.“.

- e) *Anbefalede Breve* indføres ved Indskrivningen særskilt, med Anførelse af Afsenderens og Modtagerens Navn og Bestemmelsessted.“

Ufrankerede Breve, der forefandtes i Brevsamlingsstedets Brevkasse til Viderebefordring i Brevsamlingsstedets Distrikt, skulde ansættes i Porto og indføres i Kontrabogen, ligeledes Fragten for Distriktsrejsende saavel som Overfragten for de Rejsendes Gods.

Naar Kontrabogen var færdig, skulde alle Breve sammenbindes og derpaa tillige med Montforsendelser og de smaa Værdipakker nedlægges i en Pose, der sammenbandtes og atter nedlagdes i Posttasken, som afleveredes til Konduktøren eller Postillonen. Forinden Ankomsten til et Brevsamlingssted skulde Postillonen blæse i Posthornet, og Udvekslingen skulde foregaa ved selve Postvognen ved Brevsamleren eller hans Folk.

Den ankomne Posttaske skulde aabnes straks efter Modtagelsen og Brevene konfereres med Kontrabogen.

Nogen Forpligtelse til at lade ankomne Forsendelser ombære, havde Brevsamleren vel ikke, men han skulde dog, saa vidt ske kunde, ved Overenskomst med Stedets eller den nærmeste Omegns Beboere søge at anbringe dem snarest muligt. Ved given Løjlighed skulde han søge at bevirke, at de tilgrænsende Sogne og nærliggende Gaarde forenede sig om for fælles Regning at holde fælles Landpostbud til Befordring af deres Postsager til og fra Brevsamlingsstedet.

Brevsamleren skulde meddele de Postkontorer, med hvilke han stod i Forbindelse, en Fortegnelse over de Byer, Gaarde, Steder o. s. v., til hvilke han kunde besørge Forsendelser.

Disse Bestemmelser, der er hentede fra forskellige Instrukser og Vejledninger, vækker hos Læseren en respektfuld Følelse for det Arbejde og Ansvar, der ved dette — Embede (maa det da være) er lagt paa Enkeltmands Skuldre, og det frejdige „selvfølgelig“, naar Lønningens Lidenhed berøres, virker derfor noget forstyrrende; man er ikke forberedt paa, at dette — Embede, med Mulighed for Straf og Erstatning, vederlægges med — 25 Rdlr. aarlig i Gennemsnit for hver Brevsamler. Man har tillige Følelsen af, at Postbestyrelsen ikke har havt Held i sin Bestræbelse for at gøre Brevsamlerens Arbejde „saa simpelt som muligt“. Simpelt er det i hvert Fald ikke blevet, og besværligt maa det have været, særlig efterhaanden som Forsendelsernes Antal tiltog. At Postvæsenet har kunnet faa Nogen til at paatage sig Brevsamlingen, skyldes næppe heller Hensynet til den ubetydelige Lønning, men sikkert langt mere de indirekte Fordele, der for en Købmand eller Kromand var forbundne med Poststillingen.

Formen i hvilken Brevsamlingsstederne dannedes i 1852 undergik saa godt som ingen Forandring i de følgende Aar indtil 1870—71; derimod steg deres Antal i dette Tidsrum betydeligt, nemlig til 283 i sidstnævnte Finansaar, og de kan saaledes antages at have virket tilfredsstillende, baade postalt og set fra Landbefolkningens Side. I det samme Tidsrum paabegyndtes en forbedret Postbesørgelse paa Landet ved Landpostbesørgelse. Begyndelsen skete i 1860—61 med 3 Landpostruter med 15 Udvekslingssteder og 416 aarlige Ture, men Antallet af begge Dele steg navnlig i Aarene op mod 1870 betydeligt, idet der i 1869—70 var oprettet 136 Ruter med 825 Udvekslingssteder og 31,249 Ture aarlig for alle Landposter, og af Tabellerne for de mellemiggende Aar fremgaar, at Antallet saavel af Udvekslingsstederne som af de aarlige Ture er steget i et større Forhold end Antallet af Ruterne, og Postvæsenet har saaledes søgt at udvikle Landpostvæsenet ikke alene ved selve Oprettelsen af nye Budgange, men ogsaa ved efterhaanden at gøre Forbindelserne hyppigere og Adgangen til Benyttelse bekvemmere. Man er da ogsaa naaet til paa de sjællandske og fyenske Ruter at omdele Posten 6 Gange ugentlig, i Jylland derimod gennemgaaende kun 3 Gange ugentlig.

I denne Landpostbesørgelse deltog Brevsamlingsstederne kun i ringe Grad. Der udgik ganske vist i hele Tidsrummet fra 1860 til 1870 Landpostbude fra Brevsamlingsstederne, men i saa ringe

et Antal, at disses Karakter ikke i nævneværdig Grad forandrede derved. Indtil 1870 var de derfor Noget for sig selv, og Statistiken, der omhandler dem, et virkeligt Udtryk for det Arbejde, de udrettede, og den Udvikling af Postbesørgelsen paa Landet, som de medvirkede til at fremkalde. Senere udviskes Billedet ved Sammenblandingen af Brevsamplingsstedernes og Landposterne fælles Virksomhed for Postens Fordeling paa Landet, og det kan derfor have Interesse at dvæle kort ved de Resultater, de i ublandet Form har at fremvise. En nøjagtig Statistik for dem foreligger dog ikke før 1858—59, noget, som den vanskelige Kontrabogførelse maaske er Skyld i; men Tallene i dette Aar er endnu saa smaa, at man ikke føler Savnet af det manglende og desuden uden større Vanskelighed er i Stand til at tænke sig den omtrentlige Størrelse og Stigning i Aarene fra 1852 til 1858.

Til Sammenligning benyttes Aarene 1858—59 og 1869—70.

Der befordredes i disse Aar til og fra Brevsamplingsstederne, hvis Antal er tilføjet tillige med Gennemsnittet af Forsendelserne for hvert Brevsamplingssted:

i Finans- aaret	Brevs- stadr.	Breve	Penge og Pakker	Gennemsnitsantal af Breve Penge & Pakk.	
1858—59	136	478,814	21,026	3521	155
1869—70	283	2,155,073	117,605	7615	627

Hertil maa føjes Aviser, om hvis Forsendelse til Brevsamplingsstederne der dog ikke findes nogen Statistik for Finansaaret 1861—62. Antallet af samtlige udsendte Nummere var da 702,458 og i 1869—70 2,404,089, eller gennemsnitlig for hvert Brevsamplingssted hhv. 4088 og 8495.

Var Brevsamplingsstedernes Antal af Postforsendelser saaledes ikke stort, særlig naar der lægges Mærke til, at Fortegnelsen omfatter saavel afsendte som ankomne Forsendelser, saa er Stigningen betydelig, og ethvert Brevsamplingssted har saaledes haft en langt større Betydning ved Slutningen end ved Begyndelsen af ovennævnte Periode. Postalt set er det ganske vist saa, at en stor Del af disse Forsendelser vilde være blevet befordrede, selv om der ingen Brevsamplingssteder havde bestaaet, og de derfor ikke alle kan betragtes som Nyerhvervelser for Postvæsenet; men om et ikke ringe Antal gælder det, at de utvivlsomt udelukkende skyldes Brevsamplingsstederne, nemlig Distriktsforsendelserne, d. v. s. de Forsendelser, der befordredes alene mellem Brevsamplingsstederne og de med dem i umiddelbar Forbindelse staaende Post-

huse. De er indbefattede i de i omstaaende Fortegnelse angivne Tal og udgjorde:

i Finans- aaret	Breve	Penge og Pakker	Gennemsnitsantal af Breve Penge & Pakk.	
1858—59	144,922	6,968	1065	51
1869—70	548,705	28,717	1939	101

Forsendelsen af Pengebreve og Pakker i den indbyrdes Forbindelse mellem Brevsamlingsstederne og de nærmeste Posthuse har saaledes ikke spillet nogen stor Rolle; derimod er Antallet af Distriktsbrevene paafaldende stort, nemlig af den hele Brevudveksling hhv. 30 pCt. og 25 pCt., og viser, at Brevsamlingsstederne paa dette Punkt har lettet Landbefolkningen den nødvendige Forbindelse med nærmeste Købstad. For Postvæsenet havde disse Forsendelser den Betydning, at de ikke alene var i Stand til at opretholde Brevsamlingsstederne, men endog gav et Overskud, der yderligere forøgedes ved et ikke ubetydeligt Antal Distriktsrejsende, som Brevsamlingsstedernes Oprettelse fremkaldte.

Med Udgangen af 1870 standsede foreløbig for en Aarrække den stærke aarlige Tilvækst af Brevsamlingssteder; den androg for hele Tidsrummet 1860—61 til 1869—70 14 gennemsnitlig for hvert Aar, for de tre Aar 1867—68 til 1869—70 17. — Fra 1871 er Landpostvæsenet i særlig Grad Genstand for Postvæsenets Interesse, og med dette Aar indledes ret egentlig den Periode af Landdistrikternes Indlemmelse i Postnettet, som nu kan betragtes som afsluttet. Jævnside med Landpostvæsenets Udvikling fandt der dog fremdeles en jævn Forøgelse af Brevsamlingsstederne Sted, for begge disse Institutioners Vedkommende fremhjulpne af en Jernbanebygning, der i disse Aar tog betydelig Fart. Brevsamlingsstederne faar gennem Landposterne en anden Opgave; de er ikke længere Endepunkter for Postens Befordring, men Mellemed i denne, og de skal i kommende Tid ligesom Postkontorerne tjene til at sprede Posten ud over Landet, og ikke som forhen opsamle den til lejlighedsvis Fordeling

Baade fordi de for en stor Del har været Betingelsen for Landpostvæsenets enorme Udvikling, og fordi denne atter har virket tilbage paa deres egen Udvikling, vil det være paa sin Plads i korte Træk at give en Oversigt over Landpostvæsenets Gang fra dets Oprettelse indtil nu, da den Opgave, der blev dets Maal, foreløbig kan anses som løst.

Efter at Nissens Plan om Oprettelse af Landpostruter var

vraget af Landboerne, gik Aar hen, før Tanken paany traadte frem. Postvæsenet bestræbte sig kun for Oprettelse af Brevsamlingssteder, om end det understøttede ganske enkelte, iøvrigt ganske private, Budgange; men i 1860 blev Sagen om Landposterne atter draget frem, og det bestemtes, at de nu skulde forses indførte efter et andet Princip end oprindeligt paatænkt, idet nemlig Bærepengene skulde bortfalde.

Den derefter paabegyndte Oprettelse af Landpostbudgange foregik temmelig langsomt. Befolkningen greb ikke Sagen med Interesse, uagtet Institutionen, efter at Bærepengene var opgivne, frembød betydelige Fordele med Hensyn til selve Postbesørgelsen. Man foretrak at beholde den gamle Indretning med private Bude, og da det ikke kunde være Postvæsenets Hensigt mod Beboernes Ønske at gribe ind i de bestaaende Forhold, og man desuden ikke kunde oprette Landposter uden Beboernes Medvirken, nemlig til Tilvejebringelsen af Udvekslingssteder, indskrænkede Oprettelsen sig i Begyndelsen til Steder, hvor Forholdene var særlig gunsige og Befolkningen stemt for Sagen. Efterhaanden tiltog dog Interessen for denne, saa at Institutionen i 1867—68 omfattede 85 Landpostruter. Paa den Tid blev der gjort et Forsøg paa at fremme Udvidelsen af Postbesørgelsen paa Landet, bl. a. ved i Lighed med hvad flere af Postvæsenets Brevsamlere i de tæt befolkede Egne i Københavns Nærhed for egen Regning havde paabegyndt, at anbringe Brevkasser omkring i Landdistrikterne, hvilke Kasser til bestemte Tider skulde tømmes af Bude, som tillige, for saa vidt Beboerne ønskede det, paa Turen udbragte Postforsendelser direkte til Adressaterne mod en Godtgørelse, der iøvrigt var Postvæsenet uvedkommende. Der oprettedes for et Tidsrum af 5 Aar en Kontrakt mellem Postvæsenet og en Privatmand — Stationsforstander *Jessen* i Holte — om Brevkassetømning m. m. i Landsbyerne i Frederiksborg og Holbæk Amter, hvorved Entreprenøren forpligtede sig til for egen Regning at stille de fornødne Bude til Kassetømningen, og Postvæsenet tilsagde ham sin Bistand til Kontrollen med Budene samt paatog sig til disse at udlevere Postsagerne til de Adressater, med hvilke Entreprenøren traf Overenskomst om Udbringelsen. For denne betingede Entreprenøren sig Betaling af hver enkelt, og for Tømning af Brevkasser — som Postvæsenet skulde anskaffe og vedligeholde — og Indsamlingen af Breve undervejs, betalte Postvæsenet Entreprenøren 1 Rdlr. maanedlig for hver Brevkasse. Men allerede inden Udlobet af et Aar blev Foretagendet opgivet

af Entreprenoren, da det havde vist sig, at det ikke kunde svare Regning. Af de oprettede Budkredse bibeholdte Postvæsenet 37, som omdannedes til almindelige Landpostbuddistrikter, medens Resten, 6, efter Beboernes Ønske overtoges i Entreprise af Postembedsmændene paa Udgangstederne

Oprettelsen af Landposter fortsattes i de forskellige Egne af Landet, hvor Befolkningen havde ytret Ønske derom; men Institutionen tager sit største Opsving, da Finansudvalget, foranlediget ved Udtalelser i Folketinget under Behandlingen af Forslaget til den nye Postlov, der udkom under 7. Januar 1871, i Februar 1871 havde bestemt, at Landets Forsyning med Landposter skulde fuldfores efter en bestemt Plan og indenfor en vis begrænset Tidsfrist, saaledes at ethvert Punkt i Landet af nogen Betydning kunde faa en flere Gange ugentlig Postforbindelse, uden at væsentlig større Krav end hidtil stilledes til Postbudgettet. Der blev derefter udarbejdet en Plan til et hele Landet omfattende Postnet, der var bestemt til at skulle udføres inden Udlobet af Aaret 1875, og det besluttedes for Jyllands Vedkommende at gaa frem amtsvis og at begynde med de nordlige og vestlige Egne af Landet, hvor ingen Jernbaner var anlagte, medens man for Østifternes Vedkommende for saa vidt bibeholdte den ældre Fremgangsmaade, som man bestemte først at tage de Egne, fra hvis Beboere der var fremkommet Ønske om Landposters Oprettelse.

Der var nu kommet Fart i Landpostvæsenet, men Opgaven maatte nødvendigvis antage stedse større Omfang, fordi ethvert Punkt i Landet uden Hensyn til dets Betydning havde Krav paa en forbedret Postforbindelse, og Oprettelsen af Landpostruter kunde derfor ikke som forudsat afsluttes med Aaret 1875, men fortsattes ustanselig, væsentligst som Følge af, at Grundlaget for Landpostbesørgelsen forandrede og betydeligt udvidedes

Landpostvæsenets Organisation var efter Planen af 1871 den samme som for denne Tid, nemlig med Udvekslingssteder, som Landboerne selv maatte sørge for at tilvejebringe. Udvekslerne erholdt ingen Betaling af Postvæsenet, og dette paatog sig ikke noget Ansvar for de Forsendelser, der ønskedes befordrede med Landpostbudene, uden i den Tid, de var i disses Værge. Landpostbudene befordrede Forsendelser dels mellem Posthusene og Udvekslingsstederne, dels mellem Udvekslingsstederne indbyrdes. Desuden afleverede og modtog Budene Forsendelser andre Steder undervejs, naar dette kunde ske, uden at de behøvede at afvige fra den foreskrevne Rute.

Med denne Ordning som Grundlag steg Antallet af Landpostbude og Udvekslingssteder i Aarene efter 1871 i en overordentlig Grad. I 1875—76 var der 619 Landpostbude og 5,054 Udvekslingssteder, i 1877—78 var Antallet steget til 794 Bude og Udvekslingsstederne til 7,024, men hermed havde ogsaa disse sidste kulmineret og svandt efterhaanden ind, for sluttelig helt at forsvinde.

Planen af 1871 var i alt væsentligt fuldendt i 1875—76, men Tidens Krav og Postvæsenets eget Initiativ førte Udviklingen videre. Allerede Aaret efter, at Landpostvæsenet efter Planen var ment afsluttet og færdigt, gjorde Postvæsenet Forsøg med 15 saakaldte „Brevomdelinger“, d. v. s. Landposter, hvor Forsendelserne ikke som hidtil afleveredes paa bestemte Steder for derfra at hentes af Adressaterne, men bragtes direkte til vedkommende Adressater, og disse Forsøg fortsattes i de kommende Aar med den Følge, at der i 1881—82 var 502 Landpostbudgange med direkte Omdeling til Adressaterne, men Antallet af Udvekslingssteder var da samtidig dalet til 5852. Paa denne Maade fortsatte Udviklingen sig, indtil Generaldirektoratet i sin „Oversigt“ for 1907—08 kunde udtale, at „fra 1. Juli 1907 er der indført direkte Omdeling over hele Landet, hvorved Budgange med Udvekslingssteder er bortfalden“.

Antallet af Landpostbude var da 3614.

Det Brud med Fortiden, som Postloven af 7. Januar 1871 betegnede, idet Forskellen mellem Enkelt- og Dobbeltbreve bortfaldt og Portoens Beregning efter Afstanden ved Befordringen af Pakkesager opgaves, havde paa Brevsamplingsstederne den Virkning, at Tillægsporcen for Pakkesager, der befordredes fra og til disse, blev ophævet. Tillige indførtes der en nedsat Porto for lokale Forsendelser, idet dog samtidig, som Følge af, at Brevsamplingsstederne ved denne Lov henførtes til Posthusenes Klasse, „Distriktsbreve“, som tidligere omfattede Breve, der veksledes mellem et Brevsamplingssted eller et Landpostbud og de i Forbindelse med dem staaende Postkontorer, nu henregnedes til Stationsforsendelser, for hvilke den almindelige, højere Porto maatte betales, medens Begrebet „Distriktsforsendelser“ og dermed den nedsatte Porto herefter anvendtes paa de med Landpostbudene indenfor Brevsamplingsstedets Distrikt befordrede Forsendelser.

Denne sidste Reform var forstaaelig og konsekvent, efter at man havde optaget Brevsamplingsstederne blandt Posthusene, men

til Gavn for Befolkningen omkring Brevsamlingsstederne var den ikke. Overhovedet var der ikke ved Postloven af 1871 taget noget Hensyn til disse, og administrativt foretoges der heller intet for at give dem en mere udstrakt Anvendelse. Omfanget af deres Forretninger var det samme som fastsattes ved deres Oprettelse i 1852, og saa længe Postloven af 1871 stod ved Magt, skete der ingen Forandring heri. I det Hele hengik der fra 1870 en lang Tid, i hvilken Brevsamlingsstederne stod i Stampe, medens Landpostvæsenet gik frem, og endnu i 1888, da en ny Postlov afløste Loven af 1871, var man ikke naaet længere, end at Postanvisninger og Postopkrævninger skulde modtages ved Brevsamlingsstederne, medens dette ikke tidligere havde været paabudt, men dog fandt Sted, hvad der ogsaa galdt om Udsendelse af disse Forsendelsesarter til Brevsamlingsstederne. Maksimum af den angivne Værdi for Pengebreve og Pakkesager, der paa Postvæsenets Ansvar kunde modtages til Postbesørgelse af Landpostbude og Brevsamlingssteder, blev heller ikke forhøjet, hvilket først skete i 1894, og da fra 100 Kr. til 200 Kr.

Derimod bestemte „Vejledning for Brevsammlere“ for 1872, at Brevsamlingsstederne skulde være tilgængelige for Indlevering og Indskrivning saa længe som muligt i Tiden mellem Kl. 9 Morgen og Kl. 9 Aften, hvad der synes at være en noget fri Fortolkning af Anordningens Ordlyd herom: „Det paaligger ikke Brevsamlingsstederne at holde nogen bestemt Kontortid“. Fortolkningen er senere blevet gældende Regel — i Vejledning af 1888 med den Udvidelse, at Postsagernes Afhentning ligeledes kan ske i den anførte Tid, men Ekspeditionstiden paa Søn- og Helligdage er saa til Gengæld indskrænket til fra 9 Morgen til 2 Eftm., og ved Anordning af 27. September 1895 med den Tilføjelse, at Postbestyrelsen kan i de Tilfælde, hvor den maatte anse det for hensigtsmæssigt, foreskrive Brevsamlingsstederne fast Kontortid.

Saalænge Brevsamlingsstederne bestod som ganske uselvstændige Filialer af Postkontorerne, og saalænge Postbefordringen saa godt som udelukkende foregik ad Landevejsruter, fulgte det af sig selv, at alle ved Brevsamlingsstederne indsamlede Postsager tilstilledes de nærmeste Posthuse i begge Retninger til egentlig Ekspedition. Den nundgaaelige Mellemregning, som Postloven af 1851 med sine mangfoldige Porto- og Tillægspor totakster medførte, nødvendiggjorde for Penge- og Pakkesagers Vedkommende ligefrem et Posthus' Mellemkomst, og vanskeliggjorde for Brevpostens Vedkommende en indbyrdes Udveksling mellem flere

Brevsamlingssteder, selv om de var beliggende paa samme Rute. Naar saadan Udveksling alligevel undtagelsesvis fandt Sted, fik den derfor kun Anvendelse paa Breve, der var forsynede med Frimærker, og Brevene skulde da indføres i en særskilt Kontrabog, med Bemærkning om, fra og til hvilket Brevsamlingssted Afsendelsen skete og under hvilken Datum; denne Kontrabog skulde udgaa fra det først paa Ruten beliggende Brevsamlingssted og tillige med de tilhørende Breve nedlægges i en dertil leveret Lærredspose og Taske, og denne Taske skulde forevises paa det mellemliggende Brevsamlingssted, indtil Postillonen paa Tilbageturen befordrede den paa samme Maade.

Denne Ordning lod sig ikke ret vel overføre paa Brevsamlingssteder, beliggende ved en Jernbane, og det blev derfor tidligere bestemt, at saadanne Brevsamlingssteder kunde udveksle Brevpostsager direkte med det ad Banen farende Postekspeditionsbureau. Brevpostsager fra og til Brevsamlingsstedet til og fra andre Brevsamlingssteder og Stationer langs Banen samt Stationer udover Banen indførtes paa sædvanlig Maade i Kontrabøger og nedlagdes i Tasker, og efter Maanedens Slutning tilstillede Bureauer vedkommende Postkontor Kontrabøgerne til Afregning med Brevsamleren af den af ham opkrævede Franko og Porto. Pakkepostsager skulde Brevsamlingsstedet derimod som Regel kun udveksle med de Postkontorer, det stod i Kontrabogforbindelse med.

Heri gjordes ved Postloven af 1871 for de Brevsamlingssteder, der laa udenfor Jernbanestrækningerne, ingen Forandring, og for Brevsamlingssteder ved Banen kun den, at de, naar de var beliggende ved samme Jernbanestrækning, kunde udveksle Pengebreve og Pakkesager ved Hjælp af det ad Strækningen farende Jernbanepostkontor, og ved Postloven af 1888 skete der ingen Ændring i disse Forhold.

Efterhaanden som Jernbanerne forøgedes, og Brevsamlingsstederne langs Banerne blev flere og flere og Landdistrikterne i højere Grad gennem Landpostinstitutionen inddroges i Postnettet, blev en yderligere Udvikling af disse Brevsamlingssteder i den paabegyndte Retning en Nødvendighed. De Forhold, som tidligere krævede Postsagernes Indsendelse til et Postkontor til videre Ekspedition, var faldet bort ved Postloven af 1871; men naar der desuagtet hengik omtrent 25 Aar, inden en Udvidelse af Brevsamlingsstedernes Forretninger blev besluttet, laa det vel dels i, at det varede længe, før Landbefolkningen tog de nye Jernbane- og Postindretninger i fuld Besiddelse, og for Handel

og Industri i nogen Grad flyttede ud paa Landet, og dels i, at der paa Steder, hvor Befolkningen var tættere eller hurtigere samlede sig i en By omkring Jernbanestationen, ret snart oprettedes Postekspeditioner, hvorved ethvert Krav til en tidssvarende Postbesørgelse var tilfredsstillt. Alligevel maa der have hersket nogen almindelig Utilfredshed med Postbesørgelsen paa Landet, og vel især med den Forsinkelse, Opholdet paa et nedkommende Postkontor forvoldte for Penge- og Pakkesager, og Postbestyrelsen foranledigede derfor, at der i 1895 (Anordning af 27. Septb. 1895) foretoges en Adskillelse af Brevsamlingsstederne, hvorved de ved Jernbanen beliggende udsondredes som en særlig Art og med særskilt Benævnelse, medens alle andre Brevsamlingssteder bibeholdtes i den bestaaende Form.

De udskilte Brevsamlingssteder benævntes „Brevsamlingssteder med udvidede Forretninger“. Fra 1 November 1895 kunde indenlandske almindelige Pakker samt indenlandske Pengebreve og Pakker med en angiven Værdi af indtil 500 Kr. beførdres til og fra disse Brevsamlingssteder gennem de bevægelige Postkontorer, med hvilke der veksledes Kontrabog. I denne indførtes Forsendelserne og gaves der Kvittering for Modtagelsen, og iøvrigt skulde Brevsamlingsstederne føre en Indleverings- og en Ankomstbog, samt forsyne indleverede Pengebreve og Pakker samt Adressebreve med Brevsamlingsstedets Navn og et Løbenummer, enten med Blaakridt eller ved Hjælp af et Stempel. Med Hensyn til internationale Forsendelser, skulde der forholdes som hidtil, og de vilde altsaa fremdeles være at tilstille det foresatte Kontor til Viderebehandling.

En Følge af denne Reform var det ogsaa, at det med Hensyn til Adresseringen af Postforsendelser til saadanne Brevsamlingssteder var tilstrækkeligt, at Brevsamlingsstedets Navn for alle Forsendelsesarters Vedkommende anførtes. Det samme blev ogsaa Tilfældet fra 1896 for en Del Brevsamlingsteder, som uden at være beliggende ved en Jernbane stod i Taskeveksling med et bevægeligt Postkontor, medens Navnet paa et Brevsamlingssted, der ikke hørte til de tvende nævnte Arter Brevsamlingssteder, ikke kunde anses for tilstrækkelig Posthusbetegnelse ved nogen Art af Postforsendelser.

Paa disse Forandringer og Forbedringer blev Brevsamlingsstederne staaende i de følgende Aar indtil 1902. Der udkom i dette Aar den 23. Maj en ny Lov om Portotakster tillige med Anordning om Posternes Benyttelse af 19. September. Ved denne

blev Lokaltaksterne gjort anvendelige paa Forsendelser, der var bestemte til Adressater, bosiddende indenfor Omdelingskredsen af det Posthus, hvor Forsendelsen var indleveret til Forsendelse eller som udveksledes mellem et Postkontor og de samme underlagte Brevsamlingssteder samt mellem disse indbyrdes, hvorved dette Forhold tildels fortes tilbage til det samme, som Postloven af 1851 havde indført, men som Postloven af 1871 atter havde indskrænket.

Tillige fastsattes for samtlige Brevsamlingssteder Værdien for Pengebreve og Pakker, der paa Postvæsenets Ansvar kunde modtages, til 500 Kr., hvorhos Postanvisninger og Postopkrævninger til andre Postkontorer end det foresatte skulde modtages, dog ikke til selvstændig Behandling til Udbetaling eller Opkrævning, men kun til Videresendelse til det foresatte Kontor til endelig Ekspedition. Heri skete der ved Anordning af 17. April 1905 den Ændring, at saavel Postanvisninger som Postopkrævninger herefter kunde modtages til Udbetaling og Indkassering ogsaa gennem det foresatte Kontor, og Forretninger af disse Arter kunde saaledes udføres indenfor selve Brevsamlingsstedets Distrikt, efter at de forinden havde passeret det foresatte Kontor; og ved Anordning af 22. September 1906 den Ændring, at Værdigrænsen for Penge- og Pakkeforsendelser, der paa Postvæsenets Ansvar kunde modtages af Brevsammlere og Landpostbude, ganske ophævedes.

Ogsaa administrativt foregik der i Tidsrummet fra 1902 betydelige Forandringer ved Brevsamlingsstederne. Ved „Reglement for den indenrigske Posttjeneste“, som traadte i Kraft fra den 1. Juli 1903, og senere supplerende Bestemmelser indførtes for Brevsamlingsstederne med udvidede Forretninger Registernumre for indenlandske Forsendelser og for anbefalede Breve til Udlandet uden Postopkrævning, efter samme Regler som for Postkontorerne. Brevsamlingssteder med selvstændig Postadresse skulde ligeledes anvende Registernumre, dog ikke til Forsendelser med Postopkrævning, andre Brevsamlingssteder derimod ikke. Dagstempel indførtes for Brevsamlingsstederne efter samme Regler som for Postkontorerne, undtagen for Forsendelser til Udlandet, der skulde bogføres ved de faste Postkontorer, ligeledes Kartendveksling, undtagen med Postafslutninger mellem Brevsamlingssteder og faste Postkontorer eller Brevsamlingssteder med udvidede Forretninger, hvor Kontrabøger fremdeles bibeholdtes, og mellem Brevsamlingssteder indbyrdes, der skulde benytte Kontrabog eller Overleveringsseddel. For Brevsamlingssteder anvendtes i Udvekslingen som Regel frem-

deles Tasker, medens Postsække i Forbindelsen med Brevsamlingssteder med udvidede Forretninger traadte i Stedet. Afregningsforholdet mellem Postkontorer og Brevsamlingssteder med udvidede Forretninger foregik under Bipostform og Karteledsagelse.

I 1907 endelig foregik en sidste Omdannelse af Brevsamlingsstederne og en delvis Udvidelse af de Forretninger, der kunde udføres af disse, idet Betegnelsen „Brevsamlingssteder med udvidede Forretninger“ bortfaldt, hvorefter Brevsamlingsstederne inddeltes i 2 Klasser:

- A. Jernbanebrevsamlingssteder, d. e. alle ved Jernbanerne beliggende Brevsamlingssteder, og
- B. Brevsamlingssteder, hvilket blev Benævnelsen for alle udenfor Jernbanerne beliggende Brevsamlingssteder.

Udvidelsen bestod i, at Jernbanebrevsamlingsstederne skulde afsende og modtage direkte alle indenlandske Postanvisninger og Postopkrævninger, idet disse stedse viderebefordredes at Bureauerne eller vedkommende Postkontor uden forinden at være bogførte af Postkontoret. Til Bogføringen føjedes Bøger for indbetalte Postanvisninger og Postopkrævninger, som førtes med Blyant og Gennemskrivning ved Hjælp af Kalkerpapir, og saaledes, at Sortskriften udgjorde Bogen ved Brevsamlingsstedet, medens Blaa-skriften tilsendtes det foresatte Postkontor tillige med Indbetalingen og de kvitterede Blanketter. Der blev tilstillet Jernbanebrevsamlingsstederne Jernpengekasse og et Navnestempel med Navnet paa Brevsamlingsstedet og det foresatte Postkontor, og dette Stempel skulde altid benyttes ved Udstedelsen af Postanvisninger og Postopkrævninger og maatte ikke erstattes med blækskrevet Navn.

Brevsamlingsstederne udvekslede ikke Postanvisninger og Postopkrævninger direkte, men modtog og afsendte disse sammen med de paagældende kontante Beløb over vedkommende Postkontor.

Med Hensyn til disse Brevsamlingssteders Benyttelse som selvstændig Postadresse og Udveksling med Bureauerne indtraadte fra 1. April 1909 nogle Forandringer. De Brevsamlingssteder, for hvilke det af Dirigerings- eller Taksthensyn ikke var muligt at anføre et bestemt Postkontor (-ekspedition) eller Jernbanebrevsamlingssted som fast Postadresse, skulde fremtidig benyttes som selvstændig Postadresse. Brevsamlingsstedernes Benyttelse som selvstændig Postadresse var saaledes ikke mere afhængig af Udveksling med Bureauer, men derimod af nævnte almindelige Hensyn til Adresseringen. Jernbanebrevsamlingsstederne kunde frem-

tidig i samme Omfang som Postkontorerne være Postadresse for de Brevsamlingssteder, der fik Post ved en fra de paagældende Jernbanebrevsamlingssteder udgaaende Postrute, hvorhos Jernbanebrevsamlingsstederne i Lighed med Postkontorerne skulde besørge Omekspeditionen til og fra de Brevsamlingssteder, hvis Post befordredes over vedkommende Jernbanebrevsamlingssted. Til dette kunde saaledes udstedes alle til Brevsamlingsstedets Distrikt bestemte indenlandske Postanvisninger og Postoprævninger, og de bogførtes ved Jernbanebrevsamlingsstedet som de for dettes Distrikt bestemte Postanvisninger og Postoprævninger og udveksledes sammen med de kontante Beløb i Kontrabog mellem Brevsamlingsstedet og Jernbanebrevsamlingsstedet, der paa tilsvarende Maade afsendte Forsendelser af nævnte Art fra Brevsamlingsstedets Distrikt.

Udveksling mellem Brevsamlingssteder med selvstændig Postadresse og Bureauer skulde kun under særlige Forhold finde Sted.

Københavnske Tidender og Tidsskrifter til disse Brevsamlingssteder pakkedes fra 1. April 1909 af Københavns Avispostkontor direkte til dem.

Samtlige Brevsamlingssteder forte Statistik efter Regler, givne ved „Reglement for Optagelsen af Statistiken over Postforsendelser m. m.“ af 1. April 1907.

Kaution af Brevsamlerne blev forlangt ved Skrivelse af 28. Oktober 1886 fra Overbestyrelsen for Postvæsenet til Postinspektorerne. Den skulde stilles af Brevsamlerne, der efter den Tid ansattes, og dens Størrelse bestemtes til 500 Kr. Beløbet er ikke senere forandret.

Hermed er Brevsamlingsstedernes Udvikling foreløbig ført til Ende. Den er tilendebragt i Løbet af et forholdsvis kort Aarantal og betegner et Fremskridt, som ikke har noget tilsvarende for Postkontorerne Vedkommende. Fra en lidet betydende Begyndelse er Brevsamlingsstederne naaede frem til for store Dele af Landbefolkningen at blive den samme vigtige Faktor i Samfærdselens Tjeneste, som Postkontorerne er det for Byerne, og om Jernbanebrevsamlingsstederne gælder det særligt, at ligesom de for Staten har været et Middel til Landets Postbetjening, som vanskeligt paa anden overkommelig Maade kunde være skaffet til Veje, saaledes har de ogsaa baade for Postvæsenet og for den

Befolkning, hvis Postbenyttelse sker gennem dem, allerede i deres nuværende Form vist sig saa brugbare, at der deri kunde findes en Opfordring til en endnu videre gaaende Udvikling af dem henimod det Endemaal: i alle Henseender at gøre dem til selvstændige Posthuse.

Brevsamlernes Lønning maa i Følge Forholdenes Natur fra først af være fastsat efter et Skøn, men paa hvilket Grundlag og efter hvilken Skala den i Aarene derefter er reguleret og udviklet, derom kan man for Grundlagets Vedkommende kun gisne, at dette har været Brevantallet; men hverken herom eller om, efter hvilke Regler Lønningen steg, er der efterladt nogen Oplysning.

Den første Skala for Brevsamlerlønning, der foreligger, er ikke dateret, men maa antages at stamme fra 1876 og ser saaledes ud:

40 Kr., naar det ankomne Brevantal udgjorde indtil 2000	
60 - - - — — —	2000—3000
80 - - - — — —	3000—4000
100 - - - — — —	4000—5000

og saaledes fremdeles 20 Kr. mere for hvert Tusind ankomne Breve indtil 200 Kr. for 9000 Breve. Avisantallet skulde være mindst ligesaa stort som Brevene, Antallet af Pakkepostsager mindst 10 pCt. af Brevenes. For Nattjeneste gaves en passende Forhøjelse af Lønningen, almindeligvis 50 pCt.

Grundlaget er herefter Antallet, saavel af Breve som af Aviser og Pakkesager, og dette Grundlag blev bevaret i en Aarrække, men Skalaen udvidedes i Tidens Løb, saavel med Hensyn til de bestemmende Forsendelsers Antal som de deraf resulterende Lønssatser, ligesom ogsaa baade Lønningens Minimum og Maksimum blev hævet, forstnævnte til 100 Kr., og sidstnævnte til 400 Kr. Fra 1. April 1895 forandredes Grundlaget for Lønberegningen saaledes, at for de almindelige Brevsamlingssteder og en Del Brevsamlingssteder ved Jernbanestationer med under 500 Pengebreve og Pakker, som Midlerne ikke tillod at omdanne til Brevsamlingssteder med udvidede Forretninger, Brevantallet alene blev bestemmende, og for de udvidede Brevsamlingssteder dette i Forbindelse med Antallet af Pengebreve og Pakker.

De respektive Skalaer før og efter 1. April 1895 hidsættes her,

dog at Skalaen for dette Tidspunkt for Oversigtens Skyld er indskrænket alene til Brevantallet.

Brevantal	Skala for 1 $\frac{1}{4}$ 95	Skala efter 1 $\frac{1}{4}$ 95
Over 35,000 Breve	400	400
For 30,000 til 35,000 Breve	400	360
- 25,000 - 30,000 —	360	300
- 20,000 - 25,000 —	300	240
- 15,000 - 20,000 —	240	200
- 12,000 - 15,000 —	200	180
- 10,000 - 12,000 —	180	150
- 8,000 - 10,000 —	150	150
- 7,000 - 8,000 —	150	120
- 5,000 - 7,000 —	120	120
Under 5,000 Breve	100	100
For Nattjeneste i Tiden		
fra Kl. 10—12 Aften		25
- - 12—2 Nat		50
- - 2—4 -		50
- - 4—6 Morgen		25

Skala til Beregning af Lønning for Brevsamlere med udvidet Forretningsomraade:

Antal Pakker og Pengebreve	Lønningstillæg
Over 3,000	150 Kr.
Fra 2,000—3,000	120 —
- 1,000—2,000	80 —
- 500—1,000	40 —
Under 500	0 —

Efter Skalaen af 1. April 1895 lønnedes Brevsamlerne indtil 1. April 1907. Paa Finansloven for 1907—08 blev Lønningen foreslaaet forhøjet med 55,000 Kr., og i Bemærkninger til Finanslovforslaget motiveres Forslaget med Henvisning til, at Brevsamlingsstedernes Forretningsomraade alt er udvidet noget, og at der forhandles om en Ordning med Hensyn til Ekspeditionen af Postanvisninger og Postopkrævninger ved Brevsamlingsstederne, hvorhos der udtales, at „man maa anse det for rimeligt og retfærdigt at forhøje den for Brevsamlerne fastsatte Lon, . . . og man har udarbejdet nedenstaaende Skala, hvorefter Lønningssatserne ere blevne noget forhøjede, og navnlig det tidligere Maksimum af 400 Kr. aarlig for almindelige Brevsamlere er forhøjet til 600 Kr.

aarlig, og det for Brevsamlingssteder med udvidet Forretningsomraade fastsatte Maksimum fra 550 Kr. til 800 Kr. aarlig“.

Brevantal	
Over 50,000	600 Kr.
Fra 40,000 til 50,000	550 —
- 30,000 - 40,000	475 —
- 25,000 - 30,000	400 —
- 20,000 - 25,000	360 —
- 15,000 - 20,000	320 —
- 12,000 - 15,000	280 —
- 9,000 - 12,000	240 —
- 6,000 - 9,000	180 —
Under 6,000	120 —

Natpenge som forhen.

Lønningstillæg til Brevsamlere med udvidede Forretninger:

Antal Pakker og Pengebreve	
Over 5,000	200 Kr.
Fra 4,000 til 5,000	180 —
- 3,000 - 4,000	150 —
- 2,000 - 3,000	120 —
- 1,000 - 2,000	80 —
Under 1,000	40 —

I Henhold til alle de foranstaaende Regler betales der gennemsnitlig til hver Brevsamler:

i 1874—75	115 Kr.
- 1879—80	174 —
- 1884—85	173 —
- 1889—90	213 —
- 1894—95	207 —
- 1899—00	258 —
- 1904—05	302 —
- 1909—10	423 —

Reformen af 1907 var ikke ment som endelig, idet det i Bemærkninger til Finansloven for 1907—08 denne Sag vedrørende var udtalt, at man havde tænkt sig at lade Forhøjelserne af

Godtgørelserne gælde for de følgende 3 Aar, og inden Udlobet af denne Periode vilde man da atter tage Spørgsmaalet op om en Regulering af Brevsamlergodtgørelserne. Paa Forslag til Finanslov for 1910—11 foreligger Resultatet af Postbestyrelsens Overvejelser, men da de af disse fremgaaede nye Lønningsregler først skulde træde i Kraft den 1. April 1911, og saaledes falder udenfor Rammen af det Tidsrum, det var Hensigten her at skildre, vil en Fremstilling af disse Regler ikke blive medtaget.

Lidt Statistik tilsidst skal tjene til at belyse, dels Omfanget af de Forretninger, hvortil Brevsamlingsstederne i Tidens Løb er naaet frem, dels Forholdet mellem det saaledes præsterede Arbejde og de Lønninger, hvormed det er blevet betalt.

Selv om det kunde have sin Interesse gradvis at forfølge Udviklingen i disse tvende Henseender, hvad der dog maa anses for tvivlsomt, saa er noget saadant udelukket alene af den Grund, at der fra 1872 til 1894 overhovedet ikke forefindes statistisk Materiale, Brevsamlingsstederne vedrørende, og efter denne Tid et meget begrænset og tilmed ret uensartet Materiale, tildels en naturlig Følge af, at Grundlaget for Lønning af de forskellige Arter af Brevsamlingssteder har været forskelligt, snart med, snart uden Medtagelse af Aviser, Pakker og Pengebreve. Den Statistik, der omstaaende gives, har derfor ikke kunnet fremstilles med det samme Aarantals Mellemrum, og skont den saaledes faar en ret tilfældig Karakter, vil den dog formentlig kunne tjene det Formaal, der som ovenfor sagt er tilsigtet.

Jernbanebrevsamlingsstederne:

Finans- aar	Brevslst Antal	Lønning	Breve	Avisnumre	Pengebr. og Pakker	Alle For- sendelser	
1894-95	152	34.710	2.455.766	5.368.094	173.174	7.997.034	
1904-05	330	121.433	9.334.335	17.311.460	1.068.677	27.714.472	
1909-10	371	192.334	15.992.021	25.616.408	1.370.957	42.979.386	

eller gennemsnitlig for hvert Brevsamlingssted:

1894-95	152	228	16.156	35.317	1139	52.612	4,34 Kr.
1904-05	330	368	28.286	52.459	3238	83.983	4,38 -
1909-10	371	518	43.105	69.047	3695	115.847	4,47 -

Postvæsenets
Udgift pr. 1000
Forsendelser

I Forhold til 1894-95 er Stigningen i Lønning og Arbejde da:

Finansaar	Løn- forøgelse	Arbejds- forøgelse
1904-05	61 0/0	59 0/0
1909-10	127 0/0	120 0/0

Brevsamlingsstederne:

Finans- aar	Brevslst Antal	Lønning	Breve	Avisnumre	Pengebr. og Pakker	Alle For- sendelser	
1894-95	381	76.045	4.349.314	10.224.771	390.257	14.964.342	
1904-05	334	80.556	6.188.208	13.189.734	692.550	20.070.492	
1909-10	400	131.083	10.495.976	19.961.796	1.074.969	31.532.741	

eller gennemsnitlig for hvert Brevsamlingssted:

1894-95	381	200	11.415	26.837	1024	39.276	5,09 Kr.
1904-05	334	241	18.528	39.490	2073	60.091	4,00 -
1909-10	400	345	26.240	49.904	2687	78.831	4,39 -

Postvæsenets
Udgift pr. 1000
Forsendelser

I Forhold til 1894-95 er Stigningen i Lønning og Arbejde da:

Finansaar	Løn- forøgelse	Arbejds- forøgelse
1904-05	20 0/0	53 0/0
1909-10	73 0/0	100 0/0

Det vil heraf ses, at Jernbanebrevsamlernes Lønning og Arbejde i hele Perioden 1894—1910 er steget omtrent i samme Forhold, og ligeledes, at de foretagne, forskellige Reguleringer med ganske ubetydelige Forandringer har fastholdt det samme Beløb for Postvæsenets Udgift pr. 1000 Forsendelser.

I Brevsamlernes Statistik savnes den samme Harmoni i Forhold og Udvikling. Grunden hertil er, at det ene Udgangspunkt for Beregning og Sammenligning — Gennemsnitslønningen i 1894—95 — er misvisende, idet denne sidste er blevet uforholdsmæssig høj som Følge af, at et stort Antal Brevsamlingssteder honoreredes med Minimumslønningen til Trods for, at Arbejdet — Forsendelsernes Antal — var ganske ubetydeligt. Dette medfører atter, at Postvæsenets Udgift pr. 1,000 Forsendelser bliver overmaade stor, og tillige, at Lønningernes Stigningsprocent for 1904—05 og 1909—10 ved Sammenligningen med 1894—95 viser sig ringere, end den i Virkeligheden er. Alligevel kan der næppe være Tvivl om, at Reguleringen af 1. Maj 1895 var i Brevsamlernes Disfavor, men herpaa synes der at være raadet Bod ved Reguleringen af 1. Maj 1907; men den fulde Bedømmelse heraf er næppe mulig, da Lønningen efter den da fastsatte Skala opførte allerede med Udgangen af Finansaaret 1909—10.

Af Hensyn til en mulig Fortsættelse af ovenstaaende Statistik i det Tilfælde, at Nogen skulde faa Lyst til at tage et saadant Arbejde op, og fordi Antallet af afsendte og ankomne Postanvisninger og Postopkrævninger da ved Sammenligningen vil være at benytte i Stedet for Antallet af Avisnumre, skal anføres, at i 1909—10 var Antallet af

	afsendte Postanvisninger og Postopkrævninger	ankomne Postanvisninger og Postopkrævninger
ved Jbbstdre	964,346	353,867
- Bstdrne	697,599	269,831

Det maa derhos bemærkes, at disse Forsendelser ikke er medoptagne i de Tal, der ovenfor angive Brevsamlingsstedernes Arbejde og altsaa vil være at tillægge, naar man i en samlet Sum vil nævne Omfanget af den Virksomhed, de i det Hele har udfoldet i 1909—10.